

Umění
če spasiti
- SVĚT -

SARRENTINA
DRUSTVENO
ANGAZOVAN
UMETNOSTI

Uvod

Da bismo odgovorili na pitanje šta je društveno angažovana umetnost prvo moramo da se osvrnemo na definiciju umetnosti, odnosno na činjenicu da je ona širok pojam i može da ima mnoga značenja. Šta je umetnost i čemu služi, da li treba da ima svrhu i da li može i treba da utiče na društvo i pokreće promene su pitanja koja verovatno nikada neće dobiti odgovore sa kojima će se svi složiti. Samim tim i dalje nemamo opis angažovane umetnosti koji je opšte prihvaćen. Radna definicija društveno angažovane umetnosti kojom će se voditi kroz ovaj rad jeste da je to kreativna ekspresija koja za cilj ima da poboljša život i uslove pojedine grupacije ljudi ili celog sveta ili da skrene pažnju na bitne događaje koji se dešavaju oko nas.

U društveno angažovanoj umetnosti možemo da primetimo spajanje umetnosti sa aktivizmom, feminizmom, kritikom kapitalizma, konzumerizma, političke situacije, itd. Ono što umetnost povezuje sa društvenim temama jeste verovanje ili filozofija da je svrha umetnosti i umetnika da bude pokretač pozitivnih promena u svetu.

Društveno angažovana umetnost nije vezana samo za savremeno doba. Svaki pokret u istoriji je na neki način koristio umetnost. Znači društveno angažovana umetnost je stara koliko i socijalni angažman.

Samo neki od primera su:

BOSTONSKA ČAJANKA

Ona je praktično performans umetnost u kojoj su revolucionari bacili čaj u vode bostonske luke.

SMRT MARATA

Pored činjenice da je Žak Lui David bio jedan od vodećih francuskih slikara svoje generacije, bio je član političke grupacije i revolucionar, zajedno sa Maratom.

POKRET DADA

Antiratni pokret koji se koristio satirom i antiidealističkim diskursom da bi kritikovao prvi svetski rat i kapitalističku agendu

GUERNIKA

Slika Pabla Pikasa koja je inspirisana događajima iz španskog građanskog rata. Postala je poznata i široko prihvaćena kao večni podsetnik ratnih tragedija, antiratni simbol i oličenje mira.

RAZUMNI LJUDI SE PRILAGOĐAVAJU SVETU. NERAZUMNI LJUDI PRILAGOĐAVAJU SVET SEBI. UPRAVO ZATO SAV NAPREDAK LEŽI U RUKAMA NERAZUMNIH LJUDI.

- Džordž Bernard Šo

Umetnost ne može da promeni svet, ali može da promeni ljude koji mogu da promene svet. Stoga i naslov ovog rada Umetnici (ljudi) će promeniti svet.

Iako umetnost ne menja svet direktno ona jeste odraz stavova i mišljenja pojedinaca i grupa i zbog toga može da prikaže tadašnje vreme i situaciju budućim generacijama, ali i da u trenutku nastanka skrene pažnju na događaje i akcije koje treba da se promene ili iskorene.

Umetničko delo je odraz vremena u kome umetnik živi, nezadovoljstava i nepravdi sa kojima se suočava i vidi. Ono je moćan jezik koji govori protiv opresije i nejednakosti.

Još jedna nedoumica koja postoji kada se diskutuje umetnost je da je poruka dela odnosno kontekst bitniji od samog dela ili je delo to što stoji iznad svega i ne mora da ima poentu da bi bilo lepo ili uspešno. U društveno angažovanoj umetnosti je poruka dela krucijalni deo rada koji mu daje smisao i zaokružuje ga.

Svaki čovek, pa samim tim i svaki umetnik koji se suoči ili posmatra situacije koje su nepravedne i protiv svojih uverenja ima izbor da ih prihvati, od njih beži ili da se borи за bolju realnost.

Džordž Bernard Šo je rekao da se razumi ljudi prilagođavaju svetu, a nerazumi ljudi svet prilagođavaju sebi i da stoga sav napredak leži u rukama nerazumnih ljudi. Te nerazumne ljude ču da nazovem zvezdama društveno angažovane umetnosti.

AI WEIVEI

Jedan od najčešće pominjanih umetnika, kada je u pitanju društveni angažman, je Ai Weiwei. Koristi svoju umetnost u borbi protiv korupcije kineske vlade i njihovog zanemarivanja ljudskih prava, ali i drugih politički osetljivih pitanja. Zbog ranjive pozicije u koju ga stavlja njegov otvoren stav, Ai Weiwei je na meti kineskih vlasti i u prošlosti se suočio sa mnogim problemima, od kojih su neki bili vrlo opasni, čak i po život. Ovo nam govori o tome kako društveni angažman retko odvaja umetnika od dela. Kao jedan od najglasnijih protestnih umetnika često je plaćao cenu svoje umetnosti.

Da bi na impresivan način dokazao svoje stavove, Ai je uradio mnogo stvari koje su bile na ivici između aktivizma i umetnosti. Umetničko delo po kome je danas najpoznatiji je Semena suncokreta, gomila od 100 miliona porcelanskih „semenki“ koje je napravilo 1600 zanatlija po narudžbi Ai-a. Čitava akcija bila je komentar na masovnu proizvodnju i potrošnju, što na kraju dovodi do kolektivnog gubitka individualnosti.

Semena suncokreta

Još jedan od njegovih najupečatljivijih komada je serija fotografija Studija perspektive, gde je slikao razne spomenike širom sveta tako što im pokazuje srednji prst. Oni uključuju Tienanmen, Belu kuću predsednika Amerike, Ajfelov toranj i Trump toranj.

Studija perspektive, gore: Trump toranj, dole: Bela kuća

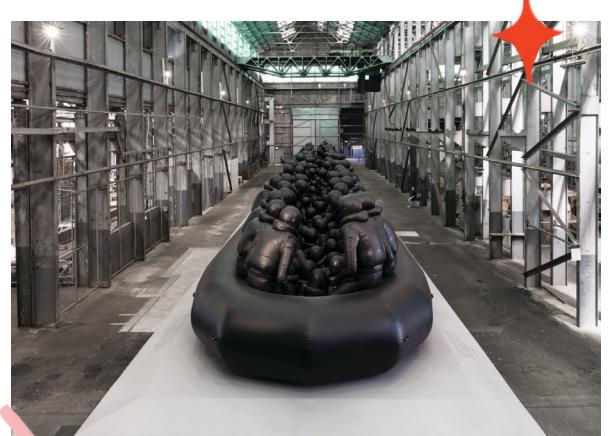
Ai je istraživao korupciju u izgradnji škola koje su se srušile u zemljotresu u Sečuanu 2008. godine i kako su neadekvatni materijali i kršenje zakona tokom njihove izgradnje rezultirali smrću nekoliko hiljada dece koja su bila zarobljena u ruševinama. Na svom sajtu je objavio imena poginulih. Ove informacije su njegova umetnost. Da bi žrtvama odao počast hiljade školskih ranaca je postavio na fasadu Haus der Kunst-a u postavku Sećanje.

Sećanje

U poslednje vreme najviše se bavi teškom situacijom sirijskih migranata. Za koncertnu dvoranu u Berlinu je zakačio 14000 pojasa za spasavanje, koje je sakupio od migranata koji su ih koristili prilikom svog mukotrpnog putovanja za Grčku iz Turske. Privukao je mnogo pažnje i rekreirajući fotografiju preminulog sirijskog dečaka čiji je leš nađen kad je isplivao na plaži.

Koristeći svoju umetnost kao formu aktivizma, Ai Weiwei je postao sinonim za umetnost neposlušnosti i protesta našeg doba.

Zakon putovanja

BENKSI

Globalno poznati ulični umetnik, Benksi je ostavio svoj pečat širom sveta. Koristeći umetnost kao smrtonosno političko oružje, njegova dela uvek stupaju u interakciju sa globalnom politikom i globalnim pitanjima i sjajan su primer onoga što umetnost protesta može postići. Jednom je okarakterisao grafite kao oblik „osvete“ niže klase koja omogućava pojedincu da preuzme moć, teritoriju i slavu od privilegovanih. Bavio se raznim političkim i društvenim temama kao što su rat, konzumerizam, fašizam, imperijalizam, autoritarizam ili anarhizam.

Stiv Džobs

Benksi je nedavno stvorio seriju dela širom palestinskih ruševina u pojasu Gaze, kao i u Siriji. Takođe je uradio seriju grafita u izbegličkom kampu Kalais u Francuskoj dajući jasnu izjavu u vezi sa izbegličkom krizom i tretmanom izbeglica. Na jednom od grafita je prikazan Stiv Džobs, poznat svima kao osnivač Apple-a, a retko kome kao dete sirijskih izbeglica, sa džakom pre-

ko ramena i mekintošom u ruci. Napravio je i svoju interpretaciju Žerikoovog Splava meduze sa luksuznom jahtom u pozadini kako bi iznova kritikovao materijalistički zapad koji ignoriše očaj i mučenje migranata.

Splav meduze

Još jedan nedavni politički nabijeni projekt bio je mračni tematski park Dismaland prepun ironije, satire i istine, koji je kasnije demonširan i poslat u Kalais da bi se koristio kao sklonište za izbeglice.

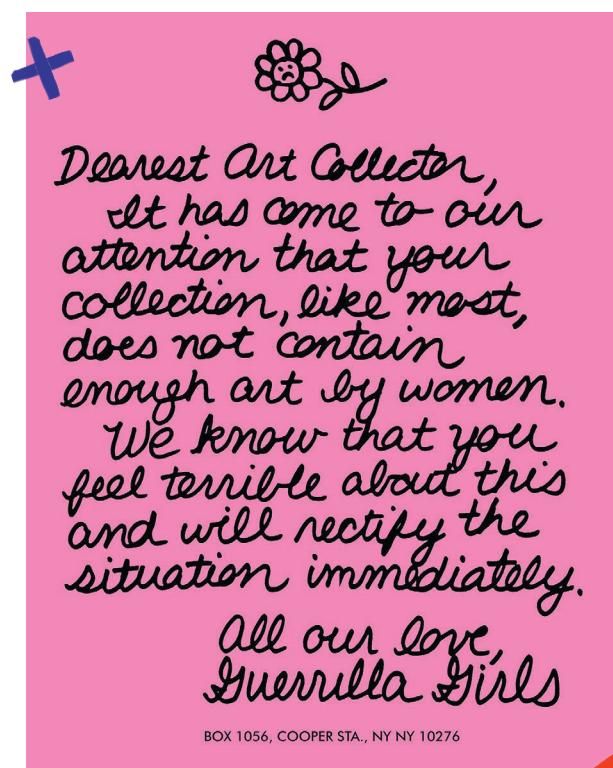

Dismaland

GUERRILLA GIRLS

Noseći gorila maske i pseudonime preminulih umetnica poput Fride Kalo, Keti Kolvitz i Alme Tomas, feministički umetnički kolektiv Guerrilla Girls počeo je da potresa svet umetnosti pre više od 30 godina. Nastao u Njujorku 1985. godine sa misijom da u fokus stavi rodne i rasne nejednakosti u umetnosti, njihovo nasleđe obeležavaju različiti oblici protestnih umetničkih dela. Kroz nalepnice, plakate, bilborde, dijaloge i debate, oni su ukazali na seksizam i rasizam koji vladaju u umetničkim institucijama.

Izražavajući svoje ideale i mišljenja u vezi sa raznim društvenim temama, njihovi radovi, uglavnom plakati, kombinacija su šaljivih slika, vizuelnih elemenata i poražavajuće statistike. Umetnički kolektiv je i dalje veoma aktivan i oni su proširili svoju praksu i na kritikovanje političara, posebno konzervativnih republikanaca.

Dragom kolezionaru umetničkih dela

Da li žene moraju da budu gole da bi se našle u Met muzeju?

OLA FUR ELIASON

„Ne radi se samo o ukrašavanju sveta ... već i o preuzimanju odgovornosti“, rekao je Olafur Eliason u svom TED govoru. Kroz svoju karijeru ovaj Islandsko-danski umetnik se trudi da radi baš to, praveći umetnost koja je relevantna i koja poziva na refleksiju. Zabrinut za životnu sredinu i njenu bezbednost, on koristi prirodne elemente kao što su svjetlost, voda, temperatura vazduha i magla sa improvizovanim tehničkim uređajima da transformiše muzejske galerije i javne površine u imenzivno okruženje.

2012. godine je kreirao Malo sunce - svetlo na solarni pogon. Prodaje ih širom razvijenog sveta, a profit koristi za slanje lampi u zemlje gde ljudi nemaju pristup električnoj energiji. Ove održive lampe menjaju lampione koji kao izvor goriva koriste kerozin koji je štetan po našu okolinu.

Malo sunce

NE RADI SE SAMO O UKRAŠAVANJU SVETA...
VEĆ I O PREUZIMANJU ODGOVORNOSTI

- Olafur Eliason

U još jednom projektu je uzeo je glečere sa Islanda i postavio ih u centru Pariza. On je glečere postavio na ulicu da bi ljudi osetili i dodirnuli hladnoću, videli, čuli puketanje leda usled oslobođanja mehurića vazduha koji je u njemu bio zarobljen hiljadama godina. Time je učinio da globalno zagrevanje prestane da bude samo još jedna stvar o kojoj aktivisti razgovaraju, a političari ignorušu. Ovo povezuje ono što znamo sa onim što jesmo. Očigledno je da je on veliki umetnik time što je to mogao iskomunicirati.

Olafur se trudi da stvaranjem dela koja nas primoravaju da osećamo neizvesnost, podstakne da razmišljamo i osećamo izvan granica u kojima smo navikli da funkcionišemo.

Posmatranje leda

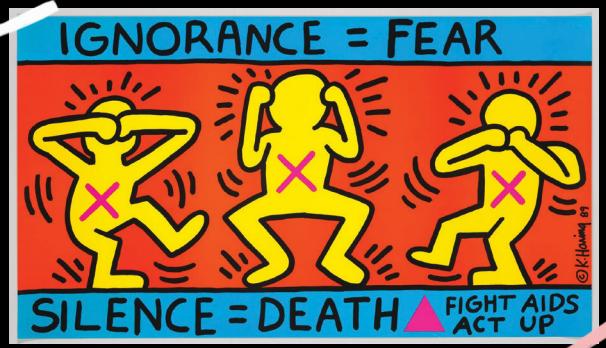

Posmatranje leda

Bila bi šteta da makar ne spomenemo imena još nekih umetnika koji su takođe bili ili jesu socijalno angažovani kroz svoju umetnost.

KIT HERING

Legendarni popart umetnik čiji se život vrlo rano završio zbog komplikacija koje je izazvala bolest sida. Tokom života je nekim svojim delima radio na destigmatizaciji AIDS-a.

Ćutanje = smrt

BLU

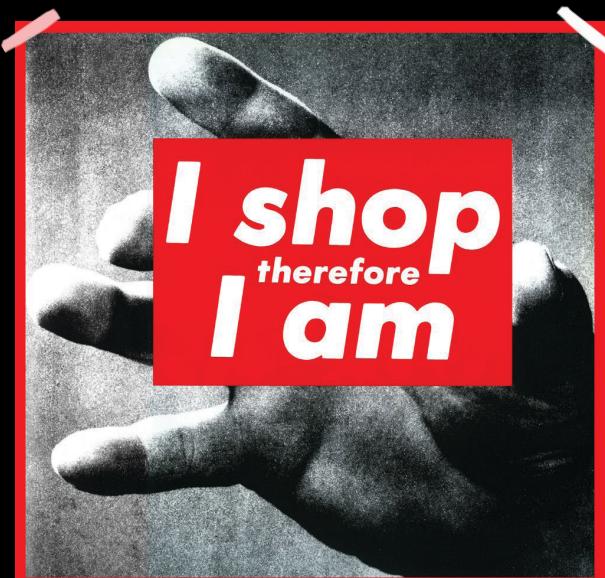
Italijanski muralista popularan na celom svetu. Njegova dela kritikuju institucije koje vode države zbog neobraćanja pažnje na vrednost ljudskog života i prirode i okruženja. Pre više od 10 godina je naslikao Drvožderaća u Beogradu.

Drvožderać

BARBARA KRUGER

Američka umetnica poznata po svojoj kombinaciji upečatljive tipografije i fotografije. Njena dela preispituju stereotipe i ponašanja u konzumerističkom društvu.

Kupujem, dakle postojim

JR

Francuski fotograf i ulični umetnik, JR stampa i postavlja ogromne fotografije na javnim mestima. Ulica je njegova galerija i njegova umetnost prenosi priče marginalizovanih grupa.

Kikito

zaključak

Društveno angažovani umetnici stvaraju dela koja nas izazivaju da budemo bolji tako što menjaju naš pogled na svet i naše iskustvo njega. Oni se nadaju da će posmatračima približiti svoju realnost i inspirisati da detaljnije procene svoj život i okruženje i ulogu u globalizaciji, zaštiti životne sredine, konzumerizmu,...

Ne postoji veća tragedija od čoveka koji je izgubio veru u dobro u svetu i ljudima. Emocije koje dela ovih umetnika bude u nama ne trebaju da nas obeshrabre već suprotno, da nas ohrabre i podstaknu da se borimo za svet na koji smo ponosni.

Ne treba da očajavamo što smo ovoj situaciji. Sve dok nas neko kritikuje dobro je jer to znači da ima nade da se promenimo. Neko prestaje da nas kritikuje samo kad je od nas odustao i veruje da smo dostigli svoj maksimum, a ovo sigurno nije maksimum koji možemo da dostignemo kao čovečantsvo.

Na kraju je jasno, valjda je najlepša svrha umetnosti da podseti svakog od nas na humanost i dobrotu koja postoji u nama i da nas podstakne da budemo plemeniti i korektni prema drugima i svom okruženju, da promenimo ustajale navike i ne prihvativmo nepravde i strah jer smo mi umetnici promene koji mogu poboljšati svet.

literatura

- <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/s/socially-engaged-practice> pristupljeno 16.11. 2020.
- <https://www.widewalls.ch/magazine/socially-engaged-art-today> pristupljeno 16.11. 2020.
- <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/jaac.12414> pristupljeno 16.11. 2020.
- http://artmakingchange.org/wp-content/uploads/2017/09/Mapping_the_Landscape_of_Socially_Engaged_Artistic_Practice_Sept2017.pdf pristupljeno 16.11. 2020.
- <https://www.theguardian.com/artanddesign/2020/mar/22/ai-weiwei-an-artist-must-be-an-activist> pristupljeno 19.11. 2020.
- <https://www.hrw.org/news/2020/05/28/ai-weiweis-mass-activism-partnership-human-rights-watch> pristupljeno 19.11. 2020.
- <https://www.dezeen.com/2019/07/10/olafur-eliasson-in-real-life-tate-modern-exhibition/> pristupljeno 19.11. 2020.
- <https://aworldofgraffiti.wordpress.com/2016/06/04/banksy-an-engaged-artist/> pristupljeno 19.11. 2020.
- <https://www.smithsonianmag.com/arts-culture/barbara-krugers-artwork-speaks-truth-to-power-137717540/> pristupljeno 19.11. 2020.
- <http://www.arthistoryarchive.com/arthistory/feminist/Barbara-Kruger.html> pristupljeno 21.11. 2020.
- <https://magazine.artland.com/the-art-of-a-movement-protest-art/> pristupljeno 21.11. 2020.
- <https://www.streetartbio.com/artists/banksy/> pristupljeno 21.11. 2020.
- <https://www.widewalls.ch/magazine/protest-art> pristupljeno 21.11. 2020.
- <https://www.guggenheim.org/artwork/artist/barbara-kruger> pristupljeno 21.11. 2020.
- <https://www.widewalls.ch/magazine/ai-weiwei-3> pristupljeno 21.11. 2020.
- <https://www.widewalls.ch/magazine/ai-weiwei-activism> pristupljeno 21.11. 2020.
- <https://www.widewalls.ch/magazine/banksy-activity> pristupljeno 23.11. 2020.
- <https://www.widewalls.ch/magazine/art-rooted-in-activism-jr-feature> pristupljeno 23.11. 2020.
- <https://www.widewalls.ch/magazine/blu-gets-political-in-mexico-new-mural-2015> pristupljeno 23.11. 2020.
- <https://www.widewalls.ch/magazine/anders-gjennestad-exhibition-vertical-gallery> pristupljeno 23.11. 2020.
- <https://www.widewalls.ch/magazine/political-art/we-dont-need-another-hero> pristupljeno 23.11. 2020.
- <https://www.widewalls.ch/magazine/political-art/do-women-have-to-be-naked> pristupljeno 23.11. 2020.
- <https://www.widewalls.ch/magazine/art-and-politics> pristupljeno 23.11. 2020.
- <https://www.widewalls.ch/magazine/art-rooted-in-activism-keith-haring> pristupljeno 23.11. 2020.

<https://www.widewalls.ch/magazine/ai-weiwei-artist-of-the-year-2016> pristupljeno 24.11. 2020.

<https://www.widewalls.ch/magazine/ai-weiwei-syrian-boy-photograph> pristupljeno 24.11. 2020.

<https://www.widewalls.ch/magazine/street-art-originating-from-social-distress> pristupljeno 24.11. 2020.

<https://www.widewalls.ch/magazine/olafur-eliasson-ice-watch-london> pristupljeno 24.11. 2020.

<https://www.khanacademy.org/humanities/art-asia/imperial-china/x97ec695a:people-s-republic-of-china-1949present/a/ai-weiwei-remembering-and-the-politics-of-dissent> pristupljeno 24.11. 2020.

<https://littlesun.com/> pristupljeno 24.11. 2020.

<https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/art/news/banksy-calais-jungle-steve-jobs-graffiti-reminds-people-apple-founder-was-son-syrian-migrants-a6769741.html> pristupljeno 24.11. 2020.

<https://www.streetartbio.com/artists/blu/> pristupljeno 24.11. 2020.

<https://dornob.com/pink-see-saws-at-the-us-mexico-border-wall-encourage-unity-through-play/> pristupljeno 26.11. 2020.